

SHUKUR XOLMIRZAYEV HIKOYALARIDA MILLIY QADRIYATLARNING BADIY TALQINI

*Buxoro davlat pedagogika instituti
O'zbek tili va adabiyoti mutaxassisligi magistranti
Qodirova Nilufar Mavlon qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayevning hikoyalarida o'zbeklarga xos milliy qadriyatlar, shuningdek insoniylik deya ulug'lanmish buyuk ne'matning o'zbek xalqiga qanchalik aloqador ekanligi haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, insoniylik, urf-odatlar, soddadillik, saxiylik, Nodar Dumbadze.

Annotation: In this article, Shukur Kholmirezayev's stories tell about the national values specific to Uzbeks, as well as how the great blessing glorified as humanity is related to the Uzbek people.

Key words: national values, humanity, customs, simplicity, generosity, Nodar Dumbadze.

Аннотация: В данной статье рассказы Шукура Холмирзаева рассказывают о национальных ценностях, свойственных узбекам, а также о том, как великое благо, прославляемое как гуманность, связано с узбекским народом.

Ключевые слова: национальные ценности, гуманность, обычаи, простота, щедрость, Нодар Думбадзе.

XX asr o'zbek nasrining taraqqiyotini Abdulla Qahhordan keyingi zabardast o'zbek adibi Shukur Xolmirzayevsiz tasavvur qila olmaymiz. O'zbekiston xalq yozuvchisi, Hamza nomidagi respublika davlat mukofoti sovrindori, "Mehnat shuxrati" ordeni sohibi Shukur Xolmirzayev o'zining realistik asarlarida o'zbeklarga xos bo'lgan milliy qadriyatlar, shuningdek o'sha davrdagi milliy ruh va ma'naviy - axloqiy muammolarni baralla ko'tarib chiqqan yozuvchilardan hisoblanadi.

Darhaqiqat, adabiyot quroli so'zdir! Aynan mana shu so'zlar orqali hayotni, insonni badiiy talqin qilish, milliy o'zlikni anglash g'oyalarini kitobxonga singdirish va uning mehrini qozonishni uddalay oldi desak mubolag'a bo'lmaydi. O'zbek xalqi azaldan o'zining samimiyligi, milliyligi, saxiyligi, urf-odatlarini va an'analari bilan boshqa xalqlardan ajralib turadi. O'zbeklar faqat o'zini o'yaydigan, shaxsiy manfaatlari yo'lida boshqalarning mehnatidan

foydalanadigan, milliyligimizning asosi bo'lgan insoniylik, saxiylik, tantilik kabi fazilatlarni toptaydigan insonlarni qoralab kelgan.

Milliy o'zlikni anglash g'oyalari adib ijodining dastlabki mamunalaridanoq o'rin olgan. Shukur Xolmirzayevning "O'zbeklar" nomli asarida nafaqat mana shunday g'oyalar, bundan tashqari o'zbek xalqining davr qiyinchiligiga qarshi mardonavor kurashi, sabri, millat ichki ruhiy olami manzaralari, o'zbek millati mentaliteti, soddadilligi, mehmondo'stligi, ochiqko'ngilligi, bag'rikengligi, o'zbekning o'zligini ko'rsatish mahoratining yuksakligi asarda sodda, ammo puxta va teran so'zlar bilan yoritib berilgan. "O'zbeklar" hikoyasi kuz faslida paxta terimiga borgan talaba Ergash obrazi orqali asosiy g'oya yoritib berilgan. Qahramon kursdoshlari bilan paxta terimiga boradi, ammo bu yerda paxta bo'lmasada, odamlar majburan sovuq va izg'irinda ushlab turiladi va Sovet davridan qolgan "Paxta balosi"ning zug'mlari tasvirlanadi. Bundan tashqari asarda Sho'ro siyosatiga ko'nikkan vatandoshlariga nisbatan befarq bo'lgan O'rmon, Mirzag'olib, Saparboy va Azimjon kabi obrazlarga parallel ravishda o'zida yeyishga hech vaqosi bo'lmasada, borini yonidagilarga ulashgan Botir cho'pon orqali haqiqiy o'zbeklarning xarakteri ko'rsatib berilgan. Har qanday holatda ham o'zligidan kechmagan haqiqiy inson sifatida -Ergashni va Botir cho'ponni ulug'lay olamiz.

Bundan tashqari, adib ijodida ko'zga tashlanadigan eng asosiy narsalardan biri bu insoniylik va soddadillik tushunchalaridir. Asarlarni o'qir ekansiz oddiy xalq hayotiga tushib qolgandek bo'lasiz, mana shunday hikoyalardan biri "Notanish odam" hikoyasidir. Zamon o'zgargan sari odamlar tubanlashib borayotgan bir paytda, o'zida insoniy beg'arazlikni saqlab qolgan insonlar Nodar Dumbadzening "Kukaracha" qissasida, Shukur Xolmirzayevning "Notanish odam" hikoyasida ham uchraydi. Notanish odam kamarga kirgan ovchi oldiga borini to'ksada, yigitda gumon kuchayadi. Hatto bir quchoq o'tinni ko'tarib kirib "Isina bering" desa ham yigit olovini minnat qilayapti deb o'ylaydi. Birozdan so'ng daryo toshqinidan uning o'tin terayotganini ko'rib, uyiga olib ketadi deb o'ylaydi, lekin aslida bu o'tinlar ovchi yigitdek adashib qolganlar isinishi uchunligini bilgandan keyin yigit gumonlaridan uyali ketadi.

Mahoratli yozuvchi hayotda nima bo'lmasin, insoning ezgu fazilat bilan yashaydigan insonlar hali hamon borligini isbotlab bergan. Adib asarlarini o'qir ekansiz, milliylik, o'ziga xoslik bilan bir qatorda insonlarga xos bo'lgan turli holatlar, davr va shaxs muammolariga duch kelasiz va haqiqiy o'zligimizni anglagan holda insoniylik, ezgulik yo'llari bilan barcha qiyinchiliklarni bartaraf etish mumkinligini sezasiz.

Bundan shunday xulosa kelib chiqadiki, Shukur Xolmirzayev o'zi hayotni chukur anglagan, insoniyat ruhiyatidagi ichki kechinmalarni seza oladigan yozuvchidir. Bundan tashqari o'zbek xalqiga o'ziga xos odamiylik, mehmondo'stlik, ochiqko'ngillik, xalqparvarlik, milliy qadriyatlarni anglash kabi g'oyalar asarlaring asosini tashkil qiladi. Shunday jihatlari bilan u betakror uslubda o'zbek hikoyachiligida mustahkam cho'qqi yarata oldi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Xolmirzayev Sh. (2003) Hikoyalar
2. Tavalдиеva G. Shukur Xolmirzayevning ijodiy yo'li. 49
3. www.google.com